

Sait isyanı, bence zamansız verilmiş bir kav-
gaydı. "Şeriat isteriz" diye başladı. Arkasın-
da iktisadi sebep vardı, şimdi de var. Adam
aç, senede bir defa tavuk yiyemiyor. Bunun
yanında dış mihrakların girişimleri var. Eski-
den beri olan bir nasyonalizm mefhumu var.
Bunların hepsini eklerseniz... Ankara'da
garda gördüm, köylerini hadiseler yüzünden
terketmek zorunda kalan bir sürü insan.
Denklerin üzerine oturmuşlar, kara kara dü-
şünüyorlar. Nereye gidecekler, ne yapacak-
lar? Bir yandan PKK'sı, bir yandan ordunun
baskısı, iki ateş arasında kalmışlar, atıyorlar
kendilerini dışarı, İstanbul'a, İzmir'e, Antal-
ya'ya. Sonra tabii gecekondulaşma filan. Bi-
raz Fransa'daki Mağriplilerin durumu gibi.
Onlar da banliyölerde yaşıyorlar, oradan çı-
kıyor isyanlar. Durumları buradakilerden çok
daha iyi ama.

Dedeniz de Osmanlı döneminde ba- kanlık yapmış, İttihat-Terakki hükü- metinde Posta Nazırı'yımış...

Dedem Siverek'te aşiret reisi, eski adıyla
Hacan aşireti. "Hacının ailesi" anlamına ge-
ler. Sonradan Hacıyan olmuş, bugünkü Bu-
cak aşireti. Çok büyüktür, ama birbirimizi
yedek. Halen Sedat Bucak aşiret reisi... De-
demin hikâyesi şöyle: Abdülhamit döne-
minde bölge karmakarışık, isyanlar, çatış-
malar... Dedem İstanbul'a getiriliyor, aşiret
reisliğinden feragat etmesi, Siverek'le mü-
nasebetini kesmesi şartıyla kendisine mal-
mülk veriliyor, sürgünde tutuluyor yani. Ön-
ce Balıkesir mebusu yapılıyor, Sonra Talât
Paşa kabinesinde Posta Nazırı oluyor. İsmi
küçük geliyor ama, Posta Nazırlığı o sıralar
çok mühim. Bütün sırlar, dünyayla olan iliş-
ki oraya bağlı.

Ermenilerin tehciriyle ilişkisi var mı?

Yok, çünkü 1917'de nazır oluyor, tehcir ka-
nunu ise bildiğiniz gibi 1915'te çıkıyor. Ama
savaştan sonra kurulan Damat Ferit hükü-
meti zamanında mecliste Ermeni meselesini
soruşturan komisyon tarafından sorguya çe-
kiliyor. Tehcir kanunundan iki sene sonra
nazır olduğu halde. Onu sorgulayan kim?
Maraş milletvekili Agop... Böyle soykırım mı
olur?

Olan neydi sizce?

Bir katliam oldu, ama soykırım başka şey.
Her zaman söylüyorum, hükümetlerimizin
yanlışları yüzünden bugünkü noktaya gelin-
di. Marsilya'da Ermeni anıtı dikildiğinde
ben de oradaydım, o zamanki Paris büyü-
kelçimiz Hasan Esat Işık'tı, köpürüyordu.
Ben de diyordum ki: "Niye kızılıyorsunuz? En
büyük çelengi yaptırırsanız, anıta koysanız?
Geçmişte bir kötülük olmuş, biz o zaman
daha doğmamıştık, ama yine de özür dileriz
deseniz..." Hasan Esat pılısını pırtısını top-
ladı, Ankara'ya geldi, Ankara'daki Fransız
büyükelçisi de Paris'e döndü. İki-üç sene
Fransa'yla ilişkiler kesildi. Demek istediğim
şu: Bu cehaletlerden, bu inkârlardan dolayı
olay soykırım dönüştü. "Yok efendim, böy-
le bir şey olmamıştır." Olmuş işte. Tarih bel-
li, her şey belli. Nasıl inkâr edersin? Eder-
sen, sonunda bu olur. Şimdi gel sil bakalım
soykırım iddiasını. Talat Paşa, tehciri çeşitli
belgelerde savunuyor, daha sonuçları görül-
meden "çok acı şeyler yaşanacak, başka ça-
re yok" diyor. Belli ki bir husumet var Erme-
nilere karşı. Kalkıp Sivas'tan, Yozgat'tan,
Çorum'dan, Van'dan, Erzurum'dan adamları
topluyorsun, Suriye'ye götürüyorsun...
Bunun sonuçlarını, o yollarda neler olacağı-
nı tahmin etmemesine imkân yok.

Tehcirle birlikte Ermenilerin mülkleri- ne de el konuluyor. "Râna"nın 49. say- fasında şu cümle var: "Mazlum malını sahiplenmek helâl sayılır mı?"

Dedemin lafıdır o. Müslüman adamdı, dinen
böyle bir konsept vardır. Ben dindar değilim
ama, dinin böyle güzel bir tarafı da vardır,
zarar görmüş insanlardan istifade etmek
hayra alâmet bir iş değildir, helâl değildir.
Dedem de itiraz ediyor, ama karısı "illâ ala-
caksın" diyor, sonunda o da alıyor. İlk olarak
kaçınmak istiyor, "mağdur malı almayın" di-
yor. Ama etrafındakiler "yahu elime fırsat
geçmiş" zihniyetinde, anneannemin zihni-
yeti de bu, ama dedem mağdur malını al-
mak istemedi.

Atatürk'ün vefatında siz 11 yaşınday- dınız. Hafızanızda Atatürk'ten kalan neler var?

Balkonda, babamla birlikte cenazesinin ge-
çişini seyrettik. Oradaki halkın ıstırabını gö-
zümle gördüm. Korkuluyordu, fakat çok da
seviliyordu. İnsanlar hüngür hüngür ağlıyor-
du. O zamanlar Atatürk denmezdi, zaten
soyisim kanunu onun vefatından üç-dört se-
ne önce çıktı. Vefatına kadar Gazi denildi,
Gazi dendiği zaman herkes şöyle bir durur-
du. Hem sevdiren, hem korkutan bir kişiliği
vardı. Makyavel'in prensibini bilirsiniz, "bir
hükümdardan korkulmalı mı, sevilmeli mi"
sorusuna cevabı "korkulmalı"dır. Atatürk
seviliyordu, korkulmasına ihtiyaç yoktu. Or-
dudaki mücadele arkadaşları, paşalar bir
parti kurdu, Terakkiperver Parti'yi. Üç-beş
ay sonra kapattı. Zorbalığa varan bir tutu-
mu oldu, ama günün şartlarında başka çare-
si de yoktu. Kimi Amerikan mandası ister,
kimi hilâfetin geri gelmesini ister, kiminin
arkasında binbir türlü Batı oyunu var... Bun-
ların içinden çıkabilmek büyük marifet. So-
nunda artık fiziki imkânları pek kalmadı, sert
hareketlerde bulundu çok. Sanki zaman yet-
meyecekmiş gibi bir hali vardı. İstiyordu ki,
"yapılsın" dediği şey hemen yapılsın. Ama
imkânlar, şartlar müsait değildi ki. Üstelik
de yalaka dediğimiz tür etrafını sarmıştı.
Yoksa kendini rakıya, leblebiye verecek
adam değildi. Bir noktada bakıyor ki ömrü
yetmeyecek, ondan sonra koyveriyor bence.
**İkinci Dünya Savaşı dönemi Türki-
ye'sinden neler hatırlıyorsunuz?**

Açlık. Nüfus kâğıdına bakın, üzerinde dam-
ga var, "iki ekmek verilmiştir, bulgur veril-
miştir" diye. Hatıra diye saklıyorum.
1941'de harbe ha girdik, ha gireceğiz. Ba-
bam evi toplamaya başladı. "Gidiyoruz" de-
di, başka çaresi yok. Nereye? Siverek'e.
Sonra vazgeçti, kaldık. Ama denkler menk-
ler, hepsi toplanmıştı, Siverek'e gidiyorduk.
Maddi sebepten, bir de sıcak savaş çünkü,
ne olacağı belli değil. İsmet İnönü'ye allah
rahmet eylesin. Bir o tarafa, bir bu tarafa,
cambaz gibi idare etti durumu.

Savaşın hemen sonrasında, 1946'da Paris'e gidiyorsunuz, 1952'de dönüyor- sunuz. Dönüş sebebiniz neydi?

Babam çağırırdı, telgrafla. "Oğlum artık gel,
benim halim kalmadı" diye. Babamın ikinci
hayatı, yani annemin iyice rahatsızlanma-
sından sonraki hayatı pek iç açıcı olmadı,
gerek ticarî bakımdan, gerek ailevi bakı-
mdan. Moda Kulübü'nün Celal Bayar'la birlik-
te en eski azası. Fakat her şeyini kaybedi-
yor, buradaki mal mülk elinden gidiyor. O
da mecburen kalkıyor, Siverek'e yerleşmeye
gidiyor. Ama hangi Siverek'e? GAP'tan son-
raki Siverek'e değil, Hazreti İsa döneminden

erkeğin kitabında yazmaz bu ayşe düzkan

kenan evren meslektaşlarına göre
neden şanslı? ahmet kaya ve attila
ilhan şimdi ne üzerine sohbet
ediyorlardır? che guevera nasıl bir
babaydı? eski solculuk kimlerin
cv'sinde parlak bir yere sahip? ibrahim
tatlises'in istanbul'a neden
diyarbakır'dan fazla ihtiyacı var?
huysuz virjin'le fatih aksoy ne konuda
anlaşamıyor? orhan pamuk hangi
romanına vefasızlık ediyor? millet
meclisi'nin, iddaa kuponlarının,
sünnet törenlerinin, asker eğlence-
lerinin, halı saha maçlarının arkasında
hayat var mı? tecavüz edenleri, en
çok konuşan, en çok yöneten, en çok
döven, en çok sömüren, en çok öldü-
ren ve en çok emredenleri anlamadan
bu dünyayı anlamak mümkün mü?